

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

STEV.—NO. 901.

CHICAGO, ILL., 18. DECEMBRA (December 18), 1924.

LETO—VOL. XIX.

Upravništvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

SAMUEL GOMPERS.

Ameriška delavska federacija se je ustanovila l. 1881. Eden njenih glavnih organizatorjev je bil Samuel Gompers. Bil je izvoljen za njenega prvega predsednika in to mesto mu je poverila vsaka konvencija Federacije, z izjemo ene, ki je izročila predsedniško kladivo drugemu. Triinštirideset let je bil Gompers predsednik Ameriške delavske federacije. Ni bil samo njen predsednik, ampak bil je American Federation of Labor in American Federation of Labor je bila Gompers.

Konvencija v El Pasu, Texas, ki se je pričela dne 17. novembra, je bila zadnja, kateri je predsedoval Gompers in zadnja, na kateri je bil ponovno in brez opozicije izvoljen za predsednika Federacije.

Gompersa je pričela mučiti bolezen v začetku tega leta. Na konvenciji v El Pasu se mu je poznalo, da je v teku leta zelo oslabil. V enem svojih govorov je dejal, da se mu bliža konec, ki ga čuti. Delegacija je čutila isto, pa mu je prirejala burne ovacije. Po 43. letih obstanka Federacije je videl Gompers pred seboj eno najharmoničnejših in najkonservativnejših konvencij. Nihče ni hotel vzrujati duhov, nihče ni storil ničesar takega, kar bi povzročilo kravale na konvenciji. Na lanski je bil Dunne, ki je zagrozil Gompersu in njegovi večini, da se bosta videla na barikadah. Na texaški konvenciji pa ni bilo nikogar, ki bi izrekel tako ali podobno grožnjo. Gompers in ostali odborniki so bili na odru in vladali konvencijo. Vse sporne zadeve, ki bi jo imele motiti v njenem miru in harmoniji, so bile predane v rešitev eksekutivi ali pa posebnim odborom.

Po konvenciji v El Pasu je šel Gompers na slavnost vpeljavanja novega mehiškega predsednika Callesa in po tem se je udeležil konvencije Panameriškega delavskega kongresa v glavnem mestu Mehike. Pan-ameriški delavski kongres je nekaka internacionala strokovnih unij obeh Amerik. Ustanovil jo je Gompers. Komunisti so izdali razne letake in jih razdajali delegatom unij iz južne in severne Amerike, v katerih so slikali Gompersa za izdajalca proletariata in služabnika ameriških imperialistov. Pozivali so jih, naj mu izrečejo nezaupnico in ga vržejo s predsedništva. Pan-ameriški kongres

pa je izvolil za svojega predsednika Gompersa, ki je imel ves čas zbora odločilno besedo. Boril se je proti radikalcem kakor vedno in jih potisnil v kot kakor na vsaki unijski konvenciji, kolikor se jih je udeležil.

Samuel Gompers je bil rojen dne 21. januarja 1850 v Londonu. Po rodu je žid, toda z židovstvom se je zelo malo pečal. Samuel Gompers je prišel v Ameriko kot Anglež in se hitro poameričanil. Postal je patriotičen Amerikanec, zaljubljen v svojo "novo domovino" in je kot tak tudi umrl. Njegov oče je bil izdelovalec smodk. Samuel se je naučil očetove obrti in ko je prišel v Zedinjene države, je postal takoj aktiven v uniji izdelovalcev smodk. Pridružil se je propagatorjem ustanovitve zveze unij, ki so takrat obstojale, raztrešene po vsem kontinentu, kolikor ga spada pod zvezdno zastavo, in postal je vodja tega pokreta. L. 1897 je štela A. F. L. 265,000 članov. L. 1902 je dosegla prvi milijon.

Samuel Gompers je bil produkt ameriških razmer in Ameriška delavska federacija je bila istotako produkt teh razmer. Bila je konservativna in reakcionarna. Bila je sovražna socialističnemu gibanju in Gompers je bil s socialisti neštetokrat v ostrih bojih. Ko je indorsiral La Folletta za predsedniškega kandidata in mu v imenu eksekutive obljubil pomoč Federacije, je pazno pristavil, da se ameriško delavstvo, organizirano v A. F. L., ne strinja z vsemi skupinami ki so indorsirale La Folletta in da nima nobenih simpatij s programi, ki jih zastopajo nekatere. Misli je socialiste.

V politiki je bil Gompers "neodvisen", kakor Federacija, toda simpatiziral je z demokratsko stranko in agitiral za mnogo njenih kandidatov. Imel je navado ponujati zahteve A. F. L. konvencijam obeh kapitalističnih strank, da jih sprejmejo v svoje programe. V kolikor so mu ustregle, v toliko jim je dal v volilnih kampanjah svojo pomoč. Demokratje so mu bili v letih predsedniških volitev vselej bolj naklonjeni kot republikanci, v praksi pa sta obe stranki delavstvu enako sovražni.

Gompers se je boril do zadnjega proti ustanovitvi samostojne politične stranke ameriškega delavstva. Naglašal je v vsaki debati, na vsaki konvenciji, v vsakem proglasu, da je ameri-

ško delavstvo doseglo več s svojo taktiko "nagrajevanja prijateljev in kaznovanja sovražnikov", kot pa delavstvo v tistih deželah, v katerih je organizirano v svojih političnih strankah.

Bil je nasprotnik sovjetske Rusije in nobena konvencija A. F. L. ni sprejela resolucije za priznanje sedanjega ruskega režima, pač pa so se vse izrekle proti priznanju Rusije od strani ameriške vlade. Gompers je v debatah o sedanjih Rusiji dejal, da jo vlada večja reakcija kot je bila pod carizmom in da življenjske razmere delavcev v Rusiji niso bile nikdar tako mizerne kakor danes. Krivdo pa je pripisoval boljše vizmu.

Gompers ni priznaval razrednega boja. Socialistom je dokazoval, da v Zedinjenih državah ni razredov v pravem pomenu besede in radi tega tudi razrednega boja ne more biti. Tu smo vsi "posedujoči sloj".

Gompers se ni nikoli resno potrudil organizirati mase manualnih delavcev. A. F. L. je zveza strokovnih unij; med njimi je le U. M. W., ki se jo prišteva med industrialne unije. Delavstvo v jeklnah, topilnicah, v kovinskih rudnikih, tovarnah itd., je v tej deželi neorganizirano. Samo okoli tri milijone ameriških delavcev je v unijah A. F. L.

Dokler bodo vrata naseljevanju odprta, toliko časa nam ne bo mogoče organizirati manualnih delavcev, je dejal Gompers. Tujerodni delavci ne prihajajo v Ameriko, da bi se organizirali, ampak prično hitro garati, hraniti in se pripravljati na povratek. Predno dozore za unijo, vzame mnogo let, toda že čakajo drugi naseljenci, nič boljši od prvih, in unija je nemogoča. Gompers je bil nasprotnik naseljevanja. Uradniški aparat A. F. L. ni nikdar zamudil priložnosti delati za omejitev naseljevanja. Zahteval je od "prijateljev delavstva" v obeh zbornicah, da naj glasujejo za čim strožji naseljeniški zakon, ki bo "zavaroval ameriški življenjski standard ameriškemu delavcu."

Gompers je mnogo čital, spisal eno knjigo, več pamfletov in urejeval mesečnik "Federationist", glasilo A. F. L.

Vsi napor socialistov niso mogli omajati Gompersove pozicije v A. F. L., dasi so se poslužili raznih taktik in vršili svoj boj proti Gompersovi politiki od vsega začetka socialističnega gibanja v tej deželi. Komunisti, ki so pričeli delovati v unijah od l. 1919, pa so Gompersovo pozicijo ne oslabili, ampak utrdili in utrdili so reakcijo v A. F. L. in v večinoma vseh nji pridruženih unijah.

Ali se bo taktika A. F. L. sedaj spremenila? Gompers je bil mogočna personaliteta in borec. Toda Federaciji ni usilil svojih nazorov. Gompers je bil samo odsev velike večine članstva A. F. L. in je mislil tako da je ugajalo tej večini. Raditega bo taktika A. F. L. ostala kakor je bila do Gompersove smrti. Mnogi upajo, da se je s

smrtjo Gompersa odstranila velika ovira k razvitku federacije v radikalnejše smeri. Vsekakor, A. F. L. ne bo mogla vedno ostati kakor je bila skozi vso dobo svojega obstanka. Krajši delavnik in več plače na uro ne more biti njen edini cilj za vse čase. Komaj da se opazi, pa se vendar lahko opazi: Med članstvo A. F. L. prihaja nov duh, duh nove dobe. In preobrat bo prišel in prihaja od spodaj navzgor. Več izobrazbe med članstvom unij, več razredne zavednosti, več smisla za kooperacijo, več socialistične propagande in vzgoje — to bo dvignilo ameriško strokovno organizirano delavstvo in ga vsposobilo za borbe, ki bodo imele dalekovidnejši pogled kakor pa borbe ameriških unij v današnjih dneh.

Gompersi bodo izginili, kadar ne bo delavcev, ki bi jih hoteli. Noben unijski voditelj ni bil toliko napadan kot on, kljub temu je ostal na površju Federacije, ker je bil duša njenega članstva.

Nezaposlenost v Ameriki.

Russel Sage Foundation v New Yorku je pet let izvajala izvide v 31 mestih v Zedinjenih državah in v Kanadi ter izjavlja, da je sicer res, da okreva trgovina in da je po obvestilih U. S. Employment Service-a zadnjih pet mesecev zaposlitev, vsota mezd in mezda posameznega delavca skoraj v vseh industrijah in takorekoč v vseh krajih dežele napredovala, ampak da je vendar, če se vzamejo v poštev dobra in slaba leta, 10 do 12 odstotkov vseh delavcev — 1,000,000 do 6,000,000 vsak čas brez dela in da vedno obstoja razširjena nezaposlenost z veliko gospodarsko, socialno, psihološko in moralno škodo. Na tisoče moških in žensk je izkoriščanih po komercialnih posredovalnicah dela.

Ustanova Russel Sage priporoča javne urade za posredovanje dela namesto privatnih agencij, katere zahtevajo plačilo, ter pravi:

"Naj si bo državna administracija kolikorkoli nedovršena, vendar je dejstvo, da je 26 držav ustanovilo in sedaj upravlja javne urade za posredovanje dela. Odprto je vprašanje ali se bo naposled izkazalo, da je izključno federalna služba nameščanja bolj poželjiva, ali pa federalno-državno-lokalna. Splošno se priznava, da prva momentno ni izvedljiva. Oportuneta zahteva kombinirano federalno-državno-lokalno administracijo. Začeti moramo s tem, kar imamo. Samo uničenje privatnih agencij, zahtevajočih plačilo, ne bi nujno ustvarilo sistema javnih posredovalnic dela, in sploh nobenega uspešnega sistema ne. Poleg vseh svojih napak izvršujejo privatne agencije funkcijo, ki je potrebna ob pomanjkanju javnega sistema. Dokler se ne postavi kaj drugega na njihovo mesto, jih ni treba odpravljati. Javno mišljenje že dvajset let in še dalje bolj in bolj odobrava sistem javne službe posredovanja dela, in sicer iz dveh glavnih vzrokov: prvič verjame, da pojde javna služba za tem, da se odpravijo zlorabe privatnih, nagrado zahtevajočih agencij, in drugič da bo materialno reducirala zlo nezaposlenosti."

Ta izjava se mnogo komentira po časopisih Zedinjenih držav.

Socialistična stranka v luči izida novemberskih volitev.

Deset odstotkov od skupnega števila glasov, ki jih je dobil La Follette je bilo oddanih v državah California, Texas, Nevada in West Virginia. V nobeni teh ne bi prišel La Follette na glasovnico, ako ne bi vsega potrebnega dela izvršile socialistične organizacije.

V državi Missouri je bila socialistična stranka v kampanji najaktivnejša sila med progresivnimi elementi. Socialistični "St. Louis Labor" je k uspešni agitaciji mnogo pripomogel. La Follette je bil na glasovnici označen pod imenom socialistične stranke in pod rubriko Liberal Party. Slednja se je ustanovila tekom volilne kampanje in je bila pod socialistično kontrolo. Na socialistični listi je dobil La Follette v Missouriju 56,733 in na liberalni 27,427 glasov. Debs jih je l. 1920 dobil 20,242. Socialistični glasovi, oddani za predsedniškega kandidata, so se torej pomnožili za nad 36,000. Na tisoče glasov, oddanih za La Folletta, je bilo zavrženih, ker so bile glasovnice "nepravilno izpolnjene". Johns, predsedniški kandidat S. L. P., je dobil v Missouriju 883 glasov. W. P. (Foster) ni mogla dobiti dovolj podpisov in raditega ni imela kandidatov.

Wm. E. Brandt, socialistični kandidat za gubernerja, je dobil 21,043 glasov; to je najvišje število, kar ga je še kedaj dosegla soc. stranka v Missouriju za svojega gubernerskega kandidata. Ostali socialistični kandidati so dobili približno enako število glasov. Soc. stranka v tej državi je prišla iz kampanje ojačana in je utrdila ter razširila svoj vpliv.

California in druge zapadne dežele.

V Californiji je bilo oddanih za socialistične elektorje trikrat več glasov kakor za demokratske. La Follette v Californiji ni mogel kandidirati na neodvisni listi. Socialistična stranka je v Californiji edina delavska in progresivna skupina, ki ima pravico do glasovnice. Ko je vrhovno sodišče izreklo, da volilni zakoni dovoljujejo edino kandidate, ki jih nominirajo legalno organizirane stranke, je soc. stranka postavila svoje elektorje in La Follette je postal kandidat soc. stranke. Dobil je nad 415,000 glasov; Debs jih je l. 1920 dobil 64,076. Socialistični kandidati v državne urade, poslance itd., so dobili 4. novembra več glasov kot kedaj poprej; nekaterim je manjkalo le po par sto glasov do izvolitve. Strankino glasilo v Californiji je "Labor World", ki izhaja v San Franciscu. Socialistična organizacija v Californiji je z zadnjo kampanjo mnogo pridobila in postala "druga stranka" v državi. Demokratska je na tretjem mestu.

Socialistična stranka v Montani je bila od progresivcev v prošli kampanji potiskana v ozadje. Posredovati je moral La Follettov kampanjski odbor v Washingtonu, ki je prizadeti skupini pojasnil, da so socialisti enakopravna skupina v KPPA. In imajo pravico do proporcionalnega zastopstva v vseh odborih. Soc. stranka v Montani ima v nekaterih krajih zelo aktivne organizacije, toda svoje prejšnje moči še nima. La Follette je dobil v Montani okoli 55,000 glasov. Debs l. 1920 v Montani ni bil na kandidatski listi, ker je bila strankina organizacija neaktivna. Natančen rezultat o izidu volitev imamo samo iz Carbon County v Montani. La Follettovi elektorji so dobili 1500, Fo-

sterjevi 29, demokratski 698 in republikanski 1879 glasov.

V Washingtonu je dobil La Follette 118,000 glasov in Foster 221. Debs jih je l. 1920 dobil 8,913 in Christensen (Farmer-Labor) 77,246. Socialistična stranka je imela letos kandidate le v najvažnejše državne urade in nekaj kandidatov v kongres. Farmarska-delavska stranka, kakor je bila organizirana l. 1920, je v Washingtonu razpadla; soc. stranka se je v prošlih dveh letih pojačala in ustanovilo se je precej novih pokrajinskih organizacij.

V Nevadi je socialistična stranka močan faktor; tudi v državi Utah in Wyomingu se je znatno pojačala. V Arizoni, Coloradi in Oregonu je aktivna le v nekaterih okrožjih. Soc. glasovnico v Coloradi so za novembreske volitve osvojili nasprotniki socialističnega gibanja z namero pomagati reakciji. To jim je bilo mogoče radi šibkosti soc. organizacije. Agitatorji so na delu, da ta nedostatek odpravijo.

Socialistično gibanje v zapadnih državah beleži napredek na vsi črti. Pred nekaj leti je bilo razen v Californiji popolnoma oslabele in socialistične organizacije razpadle.

New York.

Ameriško socialistično gibanje je dalo zelo mnogo pozornosti volilni kampanji v New Yorku. Taktiko sodelovanja s skupinami v KPPA. je najbolj zagovarjala newyorška socialistična organizacija, ki je razen wisconsinske najjačja v soc. stranki. E. V. Debs je l. 1920 dobil v državi New York 203,201 glas. La Follette je bil na glasovnici označen pod socialistično in neodvisno rubriko. Na socialistični je dobil 268,510 glasov — 65,000 več kot Debs pred štirimi leti. Na "Independent" listi je dobil La Follette v New Yorku 206,395 glasov, 62,000 manj kot na socialistični listi. S tem si je socialistična stranka v državi New York zagotovila prvenstvo v akciji za združenje delavstva v enotno stranko. Foster je dobil v New Yorku 8,244 glasov in Johns, kandidat S. L. P. 9,928; eselpisti so torej dobili blizu dva tisoč glasov več kakor komunisti, kar je iznenadilo oboje.

Mnogo manjše je število socialističnih glasov oddanih za gubernerskega kandidata. Newyorški volilci so videli v glavnem boj med reakcijo, ki je kandidirala sina pokojnega Roosevelta na listi republikanske stranke, in med Smithom, za katerega so se potegovale vse konservativne unije, demokratska stranka in vsi "progresivci" izven soc. stranke.

Socialistični kandidat za gubernerja je pri vsakih volitvah dobil manj glasov kot drugi socialistični kandidati v državne urade. Vzrok je, da takozvani progresivci navadno izbirajo med "večjim in manjšim zlom". Ako se jim zdi republikanski kandidat za gubernerja bolj reakcionaren kot demokratski, glasujejo za slednjega.

Norman Thomas, socialistični kandidat za gubernerja, je dobil 99,178 glasov; gubernerski kandidat W. P. je dobil 7,613 in kandidat S. L. P. 4,923 glasov. Iz teh števil je razvidno, da je le majhen odstotek volilcev glasovalo za celotno listo bodisi katerekoli stranke.

V Binghamptonu (New York) so dobili socialistični kandidatje v državne in lokalne urade 1500 glasov, kandidatje W. P. pa od 61 do 82 glasov; kandidatje S. L. P. so dobili v imenovanem mestu od 54 do 81 glasov. Soc. lokal v Binghamptonu se je reorganiziral v prošlem letu.

Socialistična stranka v New Yorku je s pomočjo skupne akcije raztegnila svoj vpliv na razne unije in v državi je ona glavna predstavnic delavstva in progresivcev na polju razrednega boja in samostojne politične akcije.

Wisconsin.

Wisconsin je edina država, ki je dala večino La Follettu. Glasov so dobili: La Follette 453,678; Coolidge 311,614; Davis 68,110; Foster 3,773; Prohibition Party 2,926, Johns, S. L. P., 488. Debs je l. 1920 dobil v Wisconsinu 85,041 glasov. V milwauškem okraju (county) je dobil Coolidge 50,790 glasov, La Follette 81,097, Davis 14,264, Foster 554, Johns (SLP) 191, Prohibition 261.

Volitve za governerja so se vršile v znamenju boja med La Follettovimi progresivci na eni strani in konservativnimi republikanci in demokratsko stranko na drugi. Prejšnji governer Blaine je kandidiral na listi republikanske stranke; ker je pri primarnih volitvah porazil svojega konservativnega nasprotnika, je Coolidgeva republikanska stranka pričela agitirati za demokratskega kandidata. Tako je bil ves boj in vsa pozornost obrnjena na ta dva protivnika. Gubernerski kandidatje so dobili glasov v 69. okrajih kakor sledi: Blaine (La Follettova skupina) 403,242; Lueck, demokratski kandidat, 311,560; Quick, soc. stranka, 45,186; Alane, W. P., 4,043; Shuttleworth, independent republican, 4,020; Snover, S. L. P., 1,437; Buckman, Prohibition Party, 11,352.

Illinois.

La Follette je dobil v Illinoisu 432,027 glasov, Coolidge 1,453,321, Davis 600,000, Johns (SLP) 2,334, Foster (W. P.) 2,622 in ostali predsedniški kandidatje okoli 3,000 glasov. Foster je dobil kljub veliki kampanji, ki jo je vodila njegova stranka, komaj tri sto glasov več kakor kandidat S. L. P., katera ni imela v Illinoisu skoro nikake agitacije.

Koop, socialistični kandidat za senatorja je dobil 18,708 glasov; Wirth, S. L. P., 2,966; J. Louis Engdahl, W. P., 2,518. Komuniste je iznenadilo, ker je dobil Engdahl, znan čikaški politik, manj glasov kakor pa eselpistični kandidat; dobil jih je tudi manj kot nosilec njegove liste (Foster).

Za governerja: Andrew Lafin, soc. stranka, 15,191; Fred Koch, S. L. P., 2,312; W. F. Dunne, W. P., 2,329. Izvoljen je bil republikanec Small.

Ostali socialistični kandidatje so dobili od šestnajst do devetnajst tisoč glasov.

Socialistični glasovi v Illinoisu so padli; vzrok je, ker na glasovnici socialistična stranka v tej državi ni imela svojih elektorjev; označeni so bili samo pod rubriko "Progressive", kar je motilo mnogo naših simpatičarjev; napravili so križ v La Follettovem okvirju, misleči, da s tem glasujejo tudi za socialistične kandidate; ali pa so jih zaznamovali napačno in glasovnice so bile radi tega zavržene. Ako bi bil naš predsedniški kandidat označen ne samo na separadni ampak tudi na socialistični glasovnici, da bi bila lista popolna ne pa do polovice prazna, bi bil rezultat kar se naše stranke tiče drugačen.

Workers' Party je dobila proporcno mnogo več glasov v Wisconsinu kakor v Illinoisu, dasi ima v Chicagi svoj stan in nad sto plačanih agitatorjev, svoj dnevnik, kopo glasil narodnostnih federacij in urade raznih podružnih organizacij.

Pennsylvania.

Socialistična stranka v Pennsylvaniji je s številom glasov zelo napredovala; skupni predsedniški kandidat je bil označen tudi na njeni listi. Natančnega rezultata izida volitev v Pennsylvaniji nimamo, razen iz par okrajev. Slovensko napredno delavstvo je glasovalo za socialistično listo.

W. P. tudi v Pennsylvaniji ni dosegla uspeha; v nekaterih okrajih so dobili eselpisti precej več glasov kakor Foster.

Delavstvo v Pennsylvaniji je za enotno stranko. Socialistična stranka deluje, da se jo zgradi. James H. Maurer, predsednik pennsylvanske delavske federacije in član eksekutive soc. stranke, upa zediniti unije, socialistično stranko in člane farmarske-delavske stranke v Labor Party. Ako se akcija posreči, bo imelo zavedno pennsylvansko delavstvo kmalu močno socialistično gibanje.

"The Worker", glasilo soc. organizacije v Pa., je pred par tedni prenehal izhajati; tednik "New Leader", ki izhaja v New Yorku, bo glasilo tudi za soc. stranko v Pa. Ob enem imajo sodrugi v Pa. več lokalnih listov. Sklep odbora je bil, da "New Leader", ker je velik list, bolj odgovarja potrebam stranke kakor pa listi malega obsega kot je bil "The Worker".

Druge vzhodne države.

Število socialistični glasov je skoro povsod napredovalo. Tudi strankine postojanke so aktivnejše kakor so bile. In edino če bo članstvo aktivno, bo v stanju kovati kapital iz izkušenj in znanja, ki smo ga pridobili v prošli kampanji.

Bodočnost socialistične stranke.

Volitve 4. novembra so pokazale, da je bila socialistična stranka sposobna odbiti vse sovražne udarce od vseh strani in ostati na pozorišču kot stranka vredna imena *stranka*. Četudi so njene organizacije v nekaterih državah oslabiljene, je bila vendar v stanju spraviti La Folletta na glasovnico celo v državah, kjer bi progresivci in unije tega ne zmogle. Velik del agitacije je izvršila socialistična stranka in prav iz te kampanje je ameriško ljudstvo imelo priliko videti, da je socialistična stranka živa sila in bo ostala.

ALI VAM JE S TO ŠTEVILKO NAROČNINA POTEKLA?

Tekoča številka "Proletarca" je 901
 Če je številka poleg vašega naslova manjša kakor je tu označena, je to znamenje, da vam je naročnina potekla. Pazite torej na številko v oklepaju poleg vašega naslova na prvi strani platnic.

Obnovite naročnino takoj, ko vam poteče. Ne čakajte opomina! S tem prihranite upravništvu delo in stroške. Če mogoče, pošljite poleg svoje še kako novo naročnino. Širite "PROLETARCA"!

Breznačelnost in sleparstvo slovenskega klerikalizma v Ameriki.

Glavni besednik slovenskega klerikalizma v Zedinjenih državah je danes "Edinost", — list ki so ga ustanovili frančiškani in ga še kontrolirajo. Iz te "Edinosti" skušajo napraviti "pravi katoliški dnevnik". Enkrat so že poskusili; "Edinost" je bila dnevnik skozi teden dni, dalj pa ni šlo. Zakrajškovci so pozneje udarili na druge strune: podvzeli so akcijo za "populaziranje" svojega lista. Izdali so geslo, da mora njihov list postati last in glasilo "vseh katoliških Slovencev v Ameriki". Napraviti "Edinost" popularno pa ni lahka naloga. Urejevana je škandalozno slabo, pravo ogledalo duševnega uboštva v "levem krilu" slovenskega klerikalizma. Neredovna slovenska duhovščina mrzi redovno (frančiškane) in slednji gledajo "pisano" svoje "civilne" brate. Od kar so prevzeli čikaško slovensko faro frančiškani, so pričeli ciljati tudi na druge boljše fare — namreč na tiste, ki prinašajo dobre dohodke. Ena takih župnij je jolietška. Za enkrat so se morali franjevci zadovoljiti s slabšimi župnijami, upanja da dobe tudi boljše, pa niso izgubili.

Predzadnja konvencija KSKJ., ki se je vršila v Jolietu, je pokazala Rev. Zakrajšku vrata; proti njegovemu nastopu pred delegacijo so glasovali ne samo delegati-lajiki ampak tudi "civilni" duhovniki. V Jolietu je doživela Zakrajškova klika enega največjih porazov. Edini vplivnejši odbornik, pri katerem je imela zaslonbo, je bil tedanji predsednik KSKJ. Paul Schnerler, ki pa je že pred konvencijo izgubil svoj ugled; delegaciji je bil predstavljen kot človek, ki ne zastopa več interesov jednote ampak svoje osebne koristi.

Clevelandska konvencija KSKJ. pa je popravila kar je jolietška napravila škode slovenskim frančiškanom. Rev. Zakrajšek ni prišel na zbor, poslal pa je svoje pristaše, med njimi enega ki je bil njegov "oficielni" zastopnik. Sprejet je bil sicer hladno, ampak dostop na bankete in podobne priredbe je vendar dobil in tudi besedo so mu dali.

Po konvenciji je prevzel vodstvo slovenskih katoliških (?) lajikov pogrebnišnik Anton Grdina iz Clevelanda, novi predsednik K. S. K. J., kateremu so kmalu pričeli nekateri "katoličani" očitati, da je orodje v rokah Kazimirja. On pa jim je odgovarjal, da mu je le za širjenje in utrjevanje pravega katoličanstva in Rev. Zakrajšek mu je pritrjeval. Sklicali so večje število "katoliških shodov," na katerih je nastopila kopa duhovnikov, predsednik Grdina in sempatam še kak drug lajik. Ti shodi pa niso bili drugega kakor štafaža sklicateljem. Kakšen drug pomen naj sploh ima gibanje slovenskega klerikalizma, ki je brez vsakih načel? Slovenski klerikalizem v Ameriki ima eno edino tendenco: napolnjevati cerkve, in to iz trgovskega stališča, ter ohraniti KSKJ. radi enakih razlogov.

"Glasilo KSKJ" je prazen list, urejevan brez vsakega smisla. "Katoliški" je iz navade, kakor so ameriški Slovenci katoličani "iz navade" in pa ker so jih "tako starši učili."

"Edinost", ki se sedaj diči tudi z imenom pokojnega "Amerikanskega Slovenca", hoče biti intelektualno glasilo slovenskega klerikalizma, pa mu ne manjka samo intelektualcev, ampak tudi preprostih razumnih ljudi.

V kolikor je klerikalizem v javnem življenju ame-

riških Slovencev vzbudil svoje zaspano in od onemoglosti omrtvelo telo, ni to toliko njegova zasluga kakor zasluga tiste takozvane napredne javnosti, ki je postala po vojni "napol katoliška" ali pa popolnoma klerikalna. Le na ta način je bilo mogoče dobiti klerikalcem vpliv in celo kontrolo nad par *slovenskimi domovi*, ki so jih zgradili napredni elementi proti klerikalni opoziciji. Ko je bil zgrajen slovenski dom v La Sallu, ni prišlo nikomur niti na misel, da se bodo v tem domu, kateremu je vsa fara toliko nasprotovala, prirejali čez nekaj let bazarji v prid prav tiste fare, ki je storila vse da akcijo za gradnjo slovenskega doma že v kali zaduši. Dom v Rock Springsu, Wyoming, gotovo ni bil zgrajen v prid fare; toda danes ji vendar služi!

Mlačna "napredna" masa se je naveličala biti napredna kakor hitro naprednost ni bila več v modi. To in nič drugega je pomagalo klerikalnemu vplivu. Ako priznamo to, moramo tudi priznati, da je bila vzgoja, kakor jo je vršila svobodomiselnost stran slovenskega življa v Ameriki, površna. Ali o tem bomo govorili ob drugi priliki.

Slovenski klerikalizem hoče torej dnevnik, "pravi katoliški dnevnik". Duša gibanja za dnevnik je slovenski frančiškanski kloster v Chicagi, ki se že več let muči z izdajanjem in urejevanjem svoje "Edinosti" — ime po nesreči izbrano.

Ako bi se slovenska ameriška duhovščina res zedinila za izdajanje in podpiranje svojega dnevnika, tedaj je možnost, da bomo dobili še en — ne samo "pravi katoliški" ampak "pravi delavski dnevnik". Vsak slovenski list v tej deželi je namreč "delavski".

Naloga tega dnevnika bo 1., širiti "katoliško misel", in 2., boj proti napredku in delavskemu gibanju. Kaj si oni tolmačijo pod imenom "katoliška misel", smo že omenili. Druge točke tudi ni treba tolmačiti.

"Edinost", glasilo slovenskega klerikalizma, je protidelavski list, to je, delavske interese zastopa na tak način, da je delavcem v škodo. Kajti, tudi slovenski klerikalni žurnali so napredaj tistemu ki največ plača. Načel nimajo in jih niso sposobni imeti.

Frančiškanski uredniki in kdor že piše v "Edinost", poskušajo pisati "članke", prijazne delavstvu. Proglašajo se za Mojzese, katere je božja previdnost odločila voditi slovensko ameriško delavstvo iz socialistične puščave v pravo obljubljeno deželo. Ali s članki nimajo sreče. Kar so ta teden priobčili, bodo drugi teden pobijali. Včasih so za Gompersovo taktiko, včasih jo kritizirajo. Včasih so za unijo toda ne v svojem podjetju. Včasih so za zakonito zabrano otroškega dela v industriji, že drugi dan pa napišejo članek, v katerem so proti vmešavanju države v pravice družine! Naslednji dan napišejo še bolj oster članek, v katerem se zgražajo nad propagatorji za omejitev izkoriščanja otrok v industriji in se s strahom vprašujejo: "Za božjo voljo, kam pa bomo dali otroke, če ne bodo smeli delati? Ali naj pustimo, da se nam bodo v brezdelju pokvarili?"

Kaj je klerikalno glasilo v politiki? Hm, vse in nič. Vprašanje je, od koga se nadeja največ koristi. Ker jo od socialistov nima prav nič, je samoobsebi umevno, da je proti socialistom. Bilo je dva dni za La Folletta, zato ker je bil on edini "kandidat ki se je izrekel proti K. K. K." In to je bil vzrok, da ga je za par ur indorsirala tudi "Edinost" ter mu obljubila glasove "katoliških slovenskih volilcev". Kmalu se je premi-

slila in obljubila glasove tistim ki so bili pripravljene dati zanje tudi nekaj cvenka.

Ker nočemo, da bi kdo dvomil v resničnost naše trditve, navajamo dobesedno izjavo uredništva "Edinosti", ki kandidira postati dnevnik, priobčena v izdaji z dne 4. novembra. Glasi se:

"Več chicažanov nas je vprašalo, kako hočejo voliti. Vsem smo odgovorili, da kolikor se tiče lista smo v tem oziru popolnoma nepristranski, ker veliko naših naročnikov je republikancev, demokratov pa tudi progresivcev. Kakega prepričanja in za koga bomo volili posamezniki od našega lista je pa zasebna stvar vsakega posameznika.

V listu ste videli oglase republikancev in v današnji številki si je naročila oglas, demokratska stranka. Če bi ga bili naročili progresivci, bi ga bili ravno tako objavili. List je pač na gospodarskem in trgovskem stališču in je oglas s tega stališča primoran zeti. Vi čitatelji pa proučite sami, kdo se zdi Vam oz. kateri kandidati so bolj pošteni in se Vam zdijo, da bodo bolj pošteno delali, ako bodo izvoljeni. Proučite po svoji zdravi pameti in potem temu primerno volite.

To izjavo je podala ista "Edinost", ki je nekaj tednov poprej napadala Coolidge in Dawesa, ker ju je podpiral K. K. Rotila se je, da je La Follette edini pošteni, ki je vreden katoliških glasov. Malo poprej pa so katoličani na konvenciji Holy Name society v Washingtonu prav temu Coolidge ploskali, ko jim je bral svoj govor in napadal La Folletta in njegovo "prekucijsko gibanje".

Prej citirana izjava govori dovolj glasno o breznačelnosti in duševnem uboju glavnega slovenskega klerikalnega glasila. Vse njegovo dobrikanje delavstvu je laž in golo hinavstvo. In vzrok — ? "List je pač na gospodarskem in trgovskem stališču."

"Glasilo slovenskega katoliškega delavstva", ki sliše na ime "Edinost", je dne 11. decembra t. l. v uredniškem članku "Delavstvo mora rabiti svojo pamet," zapisalo tudi sledečo neumnost:

" * * Ako ni sloge med delodajalci in delavci, ni napredka. Delavec mora vpoštevati okolščine, v katerih se nahaja delodajalec in slednji je po vesti dolžan dati delavcem, kar jim gre."*

To je rešitev delavskega vprašanja! Delodajalec je po vesti dolžan dati tebi ki zanj garaš ker ti gre, ti pa bodi priden in poslušen ter živi v slogi z delodajalcem, če ti je kaj za — napredek.

V istem "članku":

"Dokler bo delavstvo kar tjavendan nasedalo raznim sleparjem, toliko časa bo doživljalo prevaro za prevaro, trpelo bo na svoji časti in imenu — zakaj z ljudmi prevratnih idej nihče nima rad opravka. Zato delavci rabite svojo pamet!"

Bodite pametni in se ogibajte ljudi ki imajo prevratne ideje, je nasvet pobožnega lista. Bodite lojalni gospodarjem, kajti oni so tisti, ki "z ljudmi prevratnih idej" nimajo radi opravka.

"Edinost" svari delavce pred sleparji, in sleparji so ji tisti ki imajo po nazorih vladajoče družbe "prevratne ideje". To definicijo o sleparjih je treba obrniti. Navedeni citati iz "Edinosti" dokazujejo, da sleparijo in zavajajo delavsko ljudstvo elementi iz tistega tabora, ki nimajo radi opravka z ljudmi prevratnih idej, in temu taboru pripada tudi izgubljena četica slovenskega klerikalizma v Ameriki.

"Radnikovci" proti sklepu večine odbora W. P.

V komunistični Workers' Party se je po predsedniških volitvah poostrel spor radi taktike, ki je v prošlem poletju postal tako kritičen, da je morala posredovati kominterna v Moskvi. Po volitvah je večina eksekutive W. P., katero vodi Foster, podala izjavo o rezultatu volitev in o bodočih nalogah W. P., s katero se Ruthenbergova skupina, ki je sedaj v manjšini, ni strinjala in podala izjavo manjšine. Kmalu za to izjavo je večina podala še en proglas, s katerim je izrekla, da se agitacija za "masno farmersko delavsko stranko", katere se je držala Workers' Party od l. 1922 naprej, ni posrečila in če se je ne otrese, preči stranki nevarnost, da jo bo prežehl duh oportunitizma. Foster in večina eksekutive je za "čisto komunistično taktiko", medtem, ko Ruthenbergova skupina vztraja pri trditvi, da je bodočnost za Workers' Party le v veliki agitaciji za masno farmersko delavsko stranko. O tem sporu med Fosterjevo večino in Ruthenbergovo manjšino v odboru bo izrekla odločilno besedo kominterna. Ob enem sta predana oba nasprotujoča si mnenja v razpravo članstvu. Foster ima na svoji strani takozvano ameriško krilo stranke in nekaj federacij, druge federacije so pa z Ruthenbergom. Poleg teh dveh skupin obstoji v W. P. še tretja skupina, ki jo vodi L. Lore iz New Yorka. Tej očitajo, da je postala popolnoma oportunistična in dobila je ukor celo iz Moskve!

Jugoslovanska sekcija W. P. se je v tem sporu naglo izrekla za Ruthenbergovo stališče. Ruthenberg je sedanji kliki, ki vlada v jugoslovanski sekciji, šel zelo na roko v sporu s "Cvetkovci" in mogoče ima to kaj opraviti s sedanjo naklonjenostjo. "Radnik" z dne 11. decembra je priobčil izjavo sekcijskega odbora, s katero je podprl Ruthenberga proti Fosterju, v kateri pravi med drugim: "Odbor jugoslovanske sekcije W. P. izjavlja, da se strinja s stališčem in tezami manjšine (Ruthenbergove-Pepperjeve skupine) v glavnem odboru W. P."

"Lorijska frakcija. Vzemaajoči v obzir pisanje Lore-ja, ki je član glavnega odbora Workers' Party, smatra odbor jugoslovanske sekcije W. P., da je njegovo stališče oportunistično in skoz in skoz škodljivo komunističnemu gibanju; podpisujemo Zinovjevo izjavo, v kateri pravi, da Lore ni v nobenem slučaju komunist in da mora stranka voditi neizprosno borbo za iztrebljevanje korizma."

To izjavo je podpisal "ožji odbor" sekcije, v katerem so T. Cucković, M. Vrdjuka, M. Goreta in S. M. Loken. Podpisali so jo tudi vsi nameščenci, vslužbeni pri "Radniku" in sekciji, kot L. Fisher, S. M. Zinič, Ch. Novak, J. M. Jurić, M. Rajković in K. Mikalački. Razun teh ima sekcija par nameščencev pri "D. S."

Dosedaj je "Radnik" vedno zastopal stališče, da je treba v stranki ohraniti disciplino in se pokoravati sklepom večine, ki je po njegovi logiki vselej nezmožljiva. Kar naenkrat pa je mnenje vsega odbora sekcije in vseh vslužbencev, katerih je menda osem, da je Foster in njegova večina odbora v zmoti in manjšina v pravem.

Značilno je tudi, da proglašajo Lore-ja danes "nekomunistom", dasi je član glavnega odbora komunistične Workers' Party. Lore je urednik nemškega komunističnega dnevnika v New Yorku.

Frakcijski boji v A. C. W. of A.

Ko je W. Z. Foster organiziral "Trade Union Educational League" in izdal proglas, v katerem je izjavil, da je v nji mesta za vse zavedne delavce, ki streme reorganizirati ameriško unijsko gibanje v moderne in borbne industrialne unije, je storil odobravanja vreden korak. Foster je slikal to ligo za nepolitično organizacijo, katere edini namen je vzgajati delavce za boljše in uspešnejšo formo unije. Kajti če hočemo odpraviti škodljivo podeljenost unij, ki so med seboj v rahli zvezi, organično neenotne, v stvarkah neharmonične, tedaj je treba članstvo vzgojiti za formo ki bo bolj odgovarjala njegovim interesom in utrdila unio-nizem.

Poskušalo se je strmoglaviti konservativne odbore *trade* unij. Poskušalo se je z dualnimi unijami pod različnimi firmami. Izkušnje, ki smo jih dobili, nam ne povedo drugega kot da je edina pot za pojačanje unijskega pokreta vzgajanje članstva za industrialne forme unij v tej največji in najpopolnejši industrialni deželi. Fosterjeva liga je bila *educational* — izobraževalna, torej ustanovljena za ta namen.

Kmalu se je pokazalo, da so nameni T. U. E. L. drugačni kot jih je slikal Foster, ki je do sodnega procesa v Michiganu tajil, da ima zveze s komunistično stranko. Kakor hitro se je pronašlo, da je T. U. E. L. samo eno izmed propagandističnih sredstev Ruthenbergove komunistične stranke, so odpadli od nje vsi razun pristaši omenjene stranke. Liga je zgrešila svoje polje.

V konservativnih unijah ni niti poskušala delovati. Lotila pa se je krojaških unij, ki so že bile prežete z radikalnim duhom, in premogarske unije. V slednji je dosegla, da je oslabil progresiven element, vodstvo pa se je nagnilo v še večjo reakcijo. Danes je vodstvo U. M. W. skoz in skoz reakcionarno in v prošli volilni kampanji je služilo popolnoma otvorjeno Coolidgu, kandidatu velekapitalističnih interesov.

V International Ladies' Garment Workers' Union je zanetila boj, ki uniji kot celoti ni bil niti malo v korist pač pa v škodo. Odbor je postal konservativnejši in komunistična klika, ki je paradirala z T. U. E. L., je prišla iz borbe poražena. V nekaterih nekdanjih živih lokalnih unjah, pripadajoče I. L. G. W. U., se je naselilo mrtvilo.

V Amalgamated Clothing Workers of America je T. U. E. L. imela več sreče. Glavni odbor te največje krojaške unije ni nastopil proti Fosterjevi Ligi kot odbor I. L. G. W. U. Amalgamated ni včlanjena v Ameriški delavski federaciji. V politiki je bila mnogo bolj naklonjena socialistični stranki kot I. L. G. W. U., dasi so imeli tudi v slednji socialisti odločujoč vpliv in ga imajo deloma še danes. Po razkolih v soc. stranki je odbor Amalgamated skušal biti v političnih bojih nevtralen. Simpatiziral je s soc. stranko, toda tudi ekstremistov ni hotel izzivati. Sidney Hillman, predsednik Amalgamated, se je posvetil delu na gospodarskem polju. Njegova unija je ustanovila dve banki, eno v New Yorku in drugo v Chicagi, potem pa pričela z akcijo za ustanovitev, oziroma moderniziranje oblačilnih tovarov v sovjetski Rusiji. Stopila je v dogovor s sovjetsko vlado v Moskvi in ustanovila posebno korporacijo za financiranje oblačilnih tovarov v Rusiji, v katerih je udeležen kapital ameriških krojačev in ruski kapital. Unija je aktivna na izobraževalnem polju v toliki

meri, kot mogoče le I. L. G. W. U. Obe sta v zadnjem desetletju s težkimi boji izboljšali življenjski položaj ameriških oblačilnih delavcev, ki so morali pred leti garati v nečloveških razmerah za plačo ki ni niti zadostala za najbornejšo hrano in stanovanje.

Obe uniji bi lahko veliko storile za organiziranje delavstva na političnem polju, ako ne bi bilo frakcijskih bojev. Obe sta indorsirali La Folletta in obe sta se izrekli za ustanovitev delavske stranke kakor si jo zamišlja socialistična stranka. Na komunistično konvencijo za "farmarsko delavsko stranko" ki se je vršila julija 1923 v Chicagi, je poslala svoje zastopnike tudi A. C. W., ki pa jim ni dala druge pravice kot "opazovati" zborovanje in potem o vsem poročati gl. odboru. Enake zastopnike je poslala tudi na šentpavelsko konvencijo v tem letu in na konvencijo KPPA. v Clevelandu, le da na slednji niso bili samo "opazovalci", ampak pravi delegati.

Frakcijski boj pa je postajal v Amalgamated vse širši, posebno v New Yorku. Kljub simpatijam, ki jih goji njen odbor do radikalnega delavskega gibanja, je na eni svoji seji, ki se je vršila prošli mesec v New Yorku, podal izjavo, da morajo boji prenehati. Predsednik Hillman je v daljšem govoru slikal škodljivost takih sporov za organizacijo, katere namen ni razpravljati o teorijah, kakšna bo bodoča družba, ampak delati za izboljševanje življenjskih razmer svojih članov. Unija je močna ako se zaveda te svoje naloge, je dejal Hillman. Ako pa troši svoje moči v borbah za politično kontrolo v odborih in v teoretičnih prerakanjih kakšna bo družabna uredba v bodočnosti in kako se bodo dogajali prevrati, tedaj ne more koncentrirati vse svoje sile za namene, radi katerih je bila ustanovljena. Hillman je izvajal, da se nihče bolj ne veseli frakcijskih bojev v A. C. W. kot gospodarji oblačilnih tovarov. Ne samo da jih taki boji vesele, ampak jih celo negujejo, ker vedo, da se z njimi odvrta članstvo od boja proti njim.

Hillmanov govor dne 29. novembra pred zastopniki krojaškega delavstva organiziranega v A. C. W. v New Yorku, je bil vojna napoved vsem, ki slabe unijo s frakcijskimi boji. Zagrozil je, da bo unija nastopila z vso močjo proti raznim odborom, ki se ustanovljajo po načinu "država v državi".

Dejal je, da so podjetniki postali arogantnejši napram A. C. W. in da je imela unija v tem letu z njimi težke boje, ker so računali, da je članstvo radi medsebojnih bojev, ki se ne tičejo unije, demoralizirano in nesposobno dolgo vztrajati v borbi proti gospodarjem oblačilne industrije.

T. U. E. L. ni dosegla ničesar v konservativnih unijah, radikalnim pa je napravila škodo, in to gotovo ni revolucionarna taktika. V začetku mnogo obetajoča je danes ta liga navadno propagandistično sredstvo za W. P. in aparat za sejanje nesloge. Rezultat je nesloga.

Ali ste že naročili "Ameriški Družinski Kolidar"? Ako ne, pošljite vsoto 75c na naslov "Proletarca". Ako ga hočete prejeti, pošljite naročilo takoj.

Po tolikih letih razlaganja socialističnih nauk je še vedno milijone delavcev, ki ne vedo, kaj je socializem. Da ga bodo spoznali, je treba, da čitajo socialistične liste in knjige. Širite med njimi socialistično literaturo!

LEONID ANDREJEV:

RDEČI SMEHOdlomki najdenega rokopisa
Preložil Vladimir Levstik.*(Nadaljevanje.)*

Velik, močan človek je udaril po govorniku in ga sunil s stebra. Zastava je še enkrat vzplapolala, nato je padla na tla. Zdaj nisem mogel več razločati obraza tistega, ki je bil, kajti mahoma se je izpremenilo vse v en sam divji kaos. Vse se je zagibalo, zatulilo z divjim tuljenjem, zavalovilo in zašumelo vprek. Kamni in krepelci so frčali po zraku, pesti so se dvigale nad glave in tolkle po nekom. Kakor živ, hrumeč val me je dvignila množica, nesla me še par korakov dalje, ter me vrgla s silo ob neki plot; nato me je nesla nazaj, vrgla me vstran in me pritisnila naposled ob visoko skladnico lesa, ki se je nevarno nagibala naprej ter pretila, da se poruši množici na glave. Naenkrat je nekaj zaropotalo in zatresketalo proti tramom; nastopil je hip tišine — nato je zaorilo vnovič strašno tuljenje, kakor da bi se razlegalo iz zijajočega žrela, grozno v svoji brezmejni silnosti. In zopet je zaropotalo, in zatresketalo, poleg mene se je zgrudil človek na zemljo, in iz rdeče luknje v njegovom čelu, tam kjer so sicer oči, se je razlila rdeča kri. Težak plotni kol je priletel po zraku ter zadel ob moje lice; oblit s krvjo, sem se zrušil na tla, plazeč se med teptajočimi nogami sem dospel do prostega kraja. Nato sem preplezal več plotov, polomil si pri tem vse nohte na prstih in splezal naposled na drugo skladnico; podrla se je pod mano, s plazom ruševih se polen sem padel na tla; trudoma sem se izkopal izpod drv, in ko sem prisluhnil, sem začul za seboj, tesno za petami, naglo pokanje, tuljenje in tresketanje. Nekje je zazvonil zvon; nekaj se je porušilo, kakor da bi se podrla hiša s petimi nadstropji.

Zdelo se je, da mrak stoji ter zadržuje bližanje noči, in od hrupa ter strelnih salv — kakor da bi prihajal rdeč svit, ki se bori s temo. Ko sem preplazil zadnji plot, sem se znašel v tesni, krivi, zaprti ulici, podobni mostovžu, kjer sem tekal brezglav semintja in nisem mogel najti izhoda: Zapirali so ga novi visoki plotovi in kupi lesa, ki so se dvigali za njimi. Zopet sem lezel dalje čez majave, netrdne skladnice, padel v nekakšen vodnjak, kjer je bilo čisto tiho in dišalo po vlažnem lesu, in sem skobacal zopet iz njega. Nisem se upal ozreti: po rdečkastem svitu, ki je padel na črno tramovje, sem itak vedel, kaj se godi za mojim hrbtom. Zdaj mi ni več tekla kri od razbitega obraza, ki je bil čudno otrpnil, kakor maska iz mavca; tudi bolečina je bila skoraj popolnoma ponehala.

Tekel sem dalje in dalje, po neznanih ulicah, kjer ni gorela nobena luč, med temnimi poslopji, ki so se zdela kakor izumrla, in nisem mogel najti svoje poti v tem mračnem, molčecem labirintu. Moral bi bil obstati in se ogledati, da bi našel smer, a to ni bilo mogoče, kajti za mojimi petami je bilo še vedno tisto pusto divjanje in tuljenje, ki se je valilo za menoj. Sicer je grmelo zdaj bolj zamolklo, kakor iz daljave; če pa sem nenadoma stopil v prečno ulico, mi je bušnilo sunkoma v obraz, kakor zavito v škrlatne, vrtinčaste oblake dima, a jaz sem se obrnil in sem tekel, dokler nisem zopet slišal te grmeče zmešnjave za svojim hrbtom. Na nekem vogalu sem zapazil progo luči, ki je ugasnila, ko sem se približal: Z vso naglico so zapirali prodajalno. Skozi široko, razsvetljeno odprtino sem videl še kos prodajalne mize in sod, nato pa je bilo mahoma vse molčeča tema. Nedaleč od prodajalnice sem nenadoma zadel ob človeka, ki je pritekel proti meni. V temi sva skoraj trčila drug ob drugega, in v razdalji dveh korakov sva obstala. Ne vem, kdo je bil; videl sem samo temno senco človeške postave.

“Ali prihajaš od tamkaj?” je vprašal on.

“Da od tamkaj.”

“In kam hočeš zdaj?”

“Domov.”

Umolknil je za trenutek; nato je mahoma planil vame in me je hotel vreči na tla. Jaz pa sem se izvil objemu njegovih rok, ki so divje segale po mojem grlu, ugriznil ga v roko, in se osvobodil. In zdaj sem stekel zopet po pustih ulicah, on pa je teptal v svojih težkih škornjih za menoj, dokler ni naenkrat obstal ter odnehal.

Kako sem prišel naposled v tisti temni noči do svoje ceste, ne vem. Tudi tukaj niso gorele svetilke, in hiše so stale v črni temi, kakor mrtve. In gotovo bi bil stekel mimo svoje hiše, da nisem slučajno pogledal kvišku ter jo spoznal. Toda verjel sem si le napol: hiša, kjer sem preživel toliko let, se mi je zazdela čudna ob tej tuji, mrtvi ulici, kjer je budilo glasno hropenje mojih prsi pošasten odmev. Nato me je prešnila mrzla groza ob misli, da sem pri padcu s skladovnice nemara izgubil hišni ključ; a naposled sem ga našel, v stranskem žepu. Ko sem ga zavrtel v ključavnici, je odgovoril odmev tako glasno, kakor da so se v istem hipu odprla vsa vrata vseh mrtvih hiš ob naši ulici.

Tekel sem najpoprej v klet, da se skrijem; tu pa me je kmalu obšla groza in plahost, in pred očmi se mi je pričelo lesketati. Zato sem se tiho splazil navzgor, do stanovanja, zaklenil v temi vsa vrata in sem jih hotel že zagradi s pohištvom, toda ropot, ki je odmeval po pustih sobah, me je preplašil; opustil sem svoj namen.

“Pa tako počakam smrti!” sem ukrenil, “saj zdaj je vseeno.”

Stopil sem k umivalniku, izpral si v temi

obraz ter ga otrl z brisačo. Tam, kjer me je bilo zadelo poleno, je bolelo, ščipalo in bodlo in mahoma me je obšla želja, da se pogledam v ogledalu. Prižgal sem užigalico, in v njeni slabotni, nestalni luči se mi je pokazalo v ogledalu nekaj tako strašnega in spačenega, da sem naglo vrgel užigalico na tla. Zdelo se je, da je nosna kost zdrobljena.

"Zdaj je pravzaprav vseeno," sem si mislil, "kdo se meni zdaj za nos!"

In naenkrat se me je polotila pravcata veselost. Šel sem k bufetu, poiskal tam jedil ter pričel jesti. Nato sem otvoril okno, ki se je odpiralo na dvorišče. Od kraja vse tiho — a kmalu sem slišal iz dalje vedno razločnejše šum in krik, podiranje, pokanje in glasen smeh. Vse to je grmelo mnogo glasneje nego poprej. Pogledal sem nebo: bilo je prekinprek kakor škrlat. Drvarnica pred menoj, tlak dvorišča, pasja kočja — vse je bilo oblito z istim rdečim sojem.

"Neptun!" sem tiho zaklical psa.

(Dalje prihodnjic.)

Michigansko vrhovno sodišče potrdilo obsodbo Ruthenberga.

Meseca avgusta 1922 je imela ameriška komunistična stranka v bližini Bridgmana v Michiganu svojo konvencijo, katero so obkrožili detektivni, aretirali nad trideset udeležencev in obtožili Fosterja in Ruthenberga, da sta bila voditelja konvencije.

Fosterja niso ujeli in tudi nekaterim drugim so pustili pobegniti. Foster je podal izjavo, da ni bil na konvenciji, in da ne pripada komunističnemu gibanju. Meseca aprila 1923 je bil pozvan pred poroto v St. Joseph, Michigan, kjer mu je bilo dokazano, da je bil član konvencije, ni mu pa bilo dokazano, da je komunist. Porota se o "krivdi" ni mogla zediniti in Foster je bil oproščen. Sledila je obravnava proti Ruthenbergu, ki ni tajil da je komunist ali da ni aktiven v podzemskem komunističnem gibanju. Frank P. Walsh, eden najboljših ameriških odvetnikov, je vodil zagovorništvo. Kljub temu je porota spoznala Ruthenberga krivim kršenja michiganskega antisindikalističnega zakona. Ruthenberg se je pritožil proti odloku na michigansko vrhovno sodišče, ki je dne 10. decembra potrdilo odlok prve instance. Sedaj bo Ruthenberg tiral zadevo pred zvezno vrhovno sodišče. Drugi obtoženci še niso bili pozvani na obravnavo in baje ne bodo, dokler zvezno vrhovno sodišče ne izreče končne besede.

Iz nekega poročila črpano, da je delavstvo prispevalo v fond za obrambo Ruthenberga in

Fosterja nad dve sto tisoč dolarjev. Polovica te vsote je šla advokatom, druga govornikom za potne stroške, ki so agitirali za ta fond, in za upravne stroške. Ker se proces nadaljuje, se nadaljujejo tudi stroški.

Potrditev odloka prve instance po michiganskem vrhovnem sodišču dokazuje, da je reakcija še močno utrjena. Obsojati Ruthenberga ali Fosterja nima nobenega smisla niti s stališča kapitalistične družbe. Komunistično zborovanje v Bridgmanu ni pomenilo prav nobene nevarnosti za michiganske oblasti, zvezno vlado in ameriške institucije. Obravnava v St. Josephu je to jasno dokazala. Ako bodo višja sodišča kljub temu potrjevala prvo razsodbo, s tem samo dokazujejo svojo plidkost in pa sovraštvo do radikalnega gibanja.

Komunisti so s svojo konvencijo v Michiganu napravili največjo neumnost, ki jim jo v Moskvi niso nikoli odpustili. Neglede kako globoko v hosti ali pod zemljo ali nad zemljo so zborovali pristaši raznih komunističnih sekt pred in po Palmerjevih Burnsovih progonih, špijoni so bili na vsakem navzoči. Iti v Michigan, v državo s sindikalističnim zakonom, naperjen prav proti takim gibanjem kot ga je zastopala takratna komunistična stranka, je pomenilo iti v nastavljen past. In so šli v past. Nevrjetno je, da bi vodilni komunisti ne sumili, da bo za konvencijo izvedel en ali drug špijon, pa naj se vrši kjerkoli. In če se že mora izvedeti, naj bi se vršila v kraju, v katerem bi bilo najmanj nevarnosti. Tako pa je stvar izgledala smešna kakor je bil smešen naval detektivov na kopo neoboroženih delegatov.

Samo enega delegata je justični departament izdal, ker je smatral da mu eden zadostuje za pričo. Imel jih je več, med njimi take, ki so sodelovali pri pripravah in pri sestavljanju programov. Bili so navzoči že na prvi konvenciji l. 1919 in se polagoma naučili biti najradikalnejši med najradikalnejšimi. S tem so si pridobili zaupanje med čistimi in utrdili svoje službe pri Burnsu.

Ako bo vrhovno sodišče potrdilo odlok obeh prejšnjih instanc, bo moralo iti delavstvo zopet v borbo za svobodo govora in tiska. Niti Ruthenberg niti Foster nista storila ničesar nasilnega in ni bilo nevarnosti, da bi podvzela kaj takega, kar se bi smatralo za nasilje. S samimi vročimi frazami se ne strmoglavila nobena vlada in fraz je bilo izrečenih že toliko, da bi moral biti vsakdo v ječi, aki bi se vsakega obsodilo.

Delavstvo organizirano v socialistični stranki je nasprotno vsakemu sodnemu preganjanju udeležencev konvencije v Michiganu in proti vsaki kazni. To je strankino časopisje povdarjalo takoj po navalu na dotično konvencijo in med obravnavo. Mi smo proti političnim persekucijam in hočemo svobodo govora in zborovanja za vse.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

Preplašili so jih kakor otroke.

CHICAGO, ILL. — Just like children! Janezek, če ne boš priden in ubogal očeta, pride parkelj pote in gorje ti bo. Tako nekako so postrašili velike otroke teden dni pred četrtem novembrom, pa je pomagalo. Otroci so ubogali ter volili tako kakor je bilo ukazano, ker so se zbalii strašila — da ne bo kruha ne dela, če ne ob izvoljen "prezident", kateri je velik prijatelj "wallstreetske" družine.

Ker je med onimi, ki so volili za tega "velikega moža" še dosti takih, ki niso direktno ničesar prispevali v kampanjski fond republikanske stranke, se pripravite sedaj, da poplačate. Kakor so listi pred kratkem poročali, je Rockefeller že pričel s kolekto in se mu je dobro obnesla; kaj je z drugimi se še ne ve; ve se pač, da tudi ostali ne pozabijo in razlika bo menda le ta, da kolikor pozneje toliko večje obresti bo treba plačati.

Kaj pa s kruhom? V pekarnah ga je toliko da ga prodajajo, toda le za denar. Če nimaš cvenka, ti ga ne dajo, pa če te tudi vidijo pasti v jarek od lakote. Na zahvalni dan se je v enemu čikaških hotelov serviralo brezplačno kosilo za one, ki so brez dela in brez denarja. Menili so, da jih ne pride veliko, ali čudo: toliko jih je prišlo kot še nikoli v zgodovini Chicage.

Nekdo se je izrazil, da so zavladali prav taki časi, ko je izvoljen Coolidge, kakoršne so prorokovali, če bi bil La Follette. Ali vse to ne bo izučilo velikih otrok, pač pa jih bodo tudi v bodoče strašili kakor sedaj dokler bo strašilo pomagalo.

Ljudstvo je podobno slepcu, ki išče poti povsod tam kjer je ni, pri tem se pa jezi in proklinja svojo usodo. Toda vse je zaman toliko časa, dokler svet ne izpregleda, da je rešitev edino v socializmu.

Ameriško delavstvo se ima še veliko naučiti, predno bo samo sposobno misliti. Je pač žalostno, ker imamo med stodesetimi milijoni ljudi v tej deželi precej poštenjakov in razumnih oseb, sposobnih za vsako odgovorno mesto, ali namesto da bi mase glasovale za te, glasujejo za avtomate in korumpirance.

Predbacivanje, da so vse stranke enake, vse gnile do korenin, so brez vsake podlage. Socialistična stranka je stranka poštenja, stranka ljudstva za ljudske interese. Do danes ji ni mogel še nihče dokazati kake korupcije, kakih činov, ki bi bili škodljivi delavskemu ljudstvu.

Manj pijače, več čitanja, več učenja in več zanimanja za politične in ekonomske probleme ter svoj lastni žalostni položaj, bi mnogo pomagalo, da bi šli našim ciljem hitreje nasproti, da bi prišli do resnične ljudovlade!

Prezident, ki je kandidiral na podlagi gesla "veliko dela in veliko kruha", je izvoljen za nadaljna štiri leta. Izvoljen je bil tudi njegov štab, sedaj pa čakajmo, da bo "veliko dela in veliko kruha". Kadar delavci delajo, imajo res mnogo dela, toliko da ga komaj zmagujejo in pešajo od garanja. Kruha — počakajmo, — morda ga bo sedaj več! Mi ne verjamemo, ker nismo

več otroci da bi verjeli, pa tudi "parklja" se ne bojimo. Delamo za organizacijo in se ravnamo kot nam velevala prepričanje in zdrav razum tudi na volilne dneve! — F. A. V.

Boji med unijskimi premogarji in operatorji v Kentuckyju.

BROWDER, KY. — Dolgotrajna stavka premogarjev v teh krajih Kentuckyja ni še končana. Operatorji so odločni vztrajati, dobro vedoč, da imajo oblasti in še marsikaj drugega na svoji strani, delavci pa morajo jesti — torej morajo prej ali slej pričeti z delom. Pri nekaterih premogovnikih so družbe dale postaviti velike žarkomete in strojnice. Mogoče se boje kajzerja. Ali pa je vse to namenjeno stavkarjem!

Delavci, kar je zavednih in vztrajnih, se dobro drže, dasi je boj zelo težak. Premoga ne primanjkuje nikjer (razen v stanovanjih revnih delavskih družin po mestih), in vsledtega produkcija ni odvisna ravno od tega kraja. U. M. W. of A. ima v Kentuckyju in W. Virginiji v operatorjih velike sovražnike. Odprta delavnica jim je najsvetejša zapoved. Premogarji v unijskih okrožjih so prizadeti vsled porazov premogarjev v neunijskih krajih. Cilj premogarske unije mora biti: Vsi premogarji v unijo! V vseh premogovnikih mora biti priznana! — *Stavkar.*

Se ne izplača odgovarjati.

BARBERTON, O. — Kot naročnik in čitatelj "Proletarca" zasledujem med drugim tudi članke, ki se tičejo polemike z našimi "ekstremisti". Večkrat sem čul od raznih ljudi opazke, naperjene proti takim prepričanjem in debatam. Ker sem hotel vedeti, kaj je na stvari, sem se potrudil, da čujem tudi drugo stran. Od prijatelja sem izvedel, da dobiva moj znanec, po rodu Hrvat doma iz Like, list "Radnik", ki je organ naših takoimenovanih "komunistov". Šel sem ob priliki k njemu in pregledal nekaj izdaj. Res sem naletel na spis, v katerem imenuje urednik "Radnika" članke v "Proletarcu" "džubreta" — po naše gnoj.

No, takega načina "polemike" se nisem nadejal, posebno ne od urednika, ki se prišteva k modrijanom. Pravijo, da "Radnikovi" uredniki ne vedo kaj je slovnica in iz "spisa" o "džubretih" sem videl da jo res ne poznajo, pa tudi logike in poštenosti ne.

Ker podpiramo pošten delavski list, ki je v borbi že toliko let, smo domišljavemu pisarju pri "Radniku" gnoj in "glupani". Pozval bi Boga na pomoč in ga prosil, naj mu odpusti greh, "ker ne ve kaj dela", pri tem pa sem se spomnil na svetopisemski rek: "Blagor ubogim na duhu, ker njih je nebeško kraljestvo." V svojih sanjah se divijo samemu sebi in fantazirajo o raju prav kakor kakšne tercijalke, ki vidijo pred seboj natančno sliko nebes, v katerih se bodo veselile, ko si očistijo svoje duše v vicah.

Uredništvu "Proletarca" svetujem, da čim manj se peča s temi ljudmi, toliko bolje. Je škoda prostora zanje. Z njimi je vsaka debata zastoj. Oni so nezmožljivi in čisti kot papež, pa mirna Bosna!

Aug. Gabler.

O dramski predstavi v Clintonu.

CLINTON, IND. — Dne 27. novembra je dramski odsek kluba št. 41 JSZ. vprizoril v Moskovi dvorani Lauss-Jacobi-jevo burko v treh dejanjih "Velika repatica".

Vsebina igre je bila precej dobro opisana v 897. števil. "Proletarca" in jo radi tega tu ni treba ponavljati. Vloge so imeli:

Vladimir Kamenar, posestnik Zapotoka, Frank Mazel.
Zofija Cepeličeva, njegova sorod., Frances Hudomal.
Božidar Cepelič, njen mož, Bartol Oblak.

Micika Cepelič, njuna hči, Marjeta Česnik.

Trpotec, nadsvetnik, Frank Knaflič.

Fric, njegov sin, Max Juvan.

Emma Novakova, slikarica, Rezika Vogel.

Branko Vojska, Frank Hladin.

Kužman, zasebnik, Andrej Cizej.

Rožič, logar, Ignac Spendal.

Nežika, gospodinja pri Kamenarju, Jennie Oblak.

Francelj, sluga pri Kamenarju, Joseph Oblak.

Režijo je vodila Christina Omahne.

Vpoštevajoč težave, ki jih ima naš dramski odsek, je priredba v danih razmerah povoljno izpadla. Med igralci so bile tri nove moči, ki so svoje vloge dobro rešile. Vendar pa ne mislim trditi, da je bila burka povsem dobro igrana. Hib je bilo precej.

Clinton ni mesto kot je Chicago, Milwaukee ali Cleveland. Dvorana, v kateri je bila omenjena igra vprizorjena, ima majhen oder, prav nič pripraven za take igre. Manjka nam kostumov in drugih priprav, ki so potrebne igralcem. V velikih mestih se kostume itd. lahko izposodi, manjše reči kupi, ali tukaj nimamo teh ugodnosti.

Klub je nabavil za \$80 kostumov in lasulj, toda popolna garderoba bi nas stala lepe denarje, ako si jo nabavimo. Pomagali si bomo kot bomo najboljši mogli, da bo slovenska dramatika tudi v Clintonu napredovala.

Zelo potrebno bi bilo organizirati dramsko centralo kot si jo je zamislil prosvetni odbor JSZ. Ta bi zalagala dramske odseke klubov s primernimi igrami, vlogami za igralce, da jih ne bi bilo treba v vsakem kraju prepisovati, dajala nasvete in navodila, in oskrbovala diletantske zборе tudi z drugimi potrebščinami. To bi seveda stalo, ali računati moramo, da se bo z združenimi silami doseglo več kot pa če deluje vsak dramski odsek in diletantski zbor popolnoma samostojno. Tudi bi bilo priporočljivo, da bi se objavljali od časa do časa članki posvečeni negovanju dramske umetnosti in izpopolnjevanju dramskih priredb na slovenskih odrih.

V sredo 31. decembra vprizori naš dramski odsek šaloigro "Pot v peklo" v štirih dejanjih. Tri dejanja se vrše v Chicagi in eno v nekem hotelu v St. Louisu. Dasi je to šaloigra, ima tudi vzgojevalno tendenco. Značaje kapitalističnih grabežev nam kaže v pravi luči in v tem je njena vrednost. — X.

DETOITSKIM SODRUGOM.

Seje slov. socialističnega kluba št. 114 JSZ., se vrše vsako četrto nedeljo v mesecu v Hrvatskem Domu, 1329—31 Kirby Ave., ob 9. uri dopoldne. — Na dnevnem redu so vedno važne stvari, ki se morajo rešiti. Udeležujte se teh sej polnoštevilno in pripeljite seboj svoje prijatelje. — Učvrščujmo našo postojanko s tem, da ji pridobivamo novih članov. — *Organizator.*

Članstvu kluba št. 1.

CHICAGO, ILL. — V petek 19. decembra ob 8. zvečer bo redna seja kluba št. 1, ki se bo vršila v poslojpu SNPJ. (dvorana za seje), 2657 So. Lawndale Ave. Naše redne seje se bodo v bodoče vršile vsaki tretji petek v mesecu kakor do pred par mesecev.

Na dnevnem redu prihodnje seje bodo volitve novega odbora, nominiranje kandidatov v upravni odbor našega glasila, volitve dramskega odseka, delegatov v okrajno organizacijo, enega člana v njeno eksekutivo, sklepanje o bodočih dramskih priredbah, diskuzijah, predavanjih itd.

Udeležite se te važne seje polnoštevilno. Tisti, ki so se prijavili za pristop v naš klub, naj pridejo na to sejo, na kateri bodo sprejeti.

Vstopnice na priredbo dne 4. januarja se dobe pri tajniku kluba. Vsak član in članica naj si jih nabavi ter jih skuša razprodati. Na tej seji boste dobili tudi vstopnice na Silvestrovo zabavo kluba.

Da ponovim. Seja bo v petek dne 19. decembra. Pridite gotovo in točno. — *Tajnik.*

Za Springfield, Ill.

Seje socialističnega kluba št. 47 J. S. Z. v Springfieldu se vrše vsako tretjo nedeljo v mesecu po seji društva Illinois, SNPJ.

Prihodnja klubova seja se vrši v nedeljo 21. decembra. Udeležite se je vsi. Na dnevnem redu je med drugim volitev odbora za prihodnje leto.

Naš klub poseduje tudi knjižnico, ki oskrbuje člane in tudi nečlane s knjigami. Sodrugi in somišljeniki, sedaj ko so nastopili zimski večeri, pridite po knjige in se zabavajte ter vedrite duha z dobrimi knjigami, ki jih dobite v klubovi knjižnici.

Rojaki delavci, naš klub vas potrebuje kakor potrebujete vi organizacijo. Pridružite se nam na prihodnji seji. Ne pozabite, da se vrši 21. decembra. — *Jos. Ovca*, tajnik.

Izid volitev v St. Paulu.

ST. PAUL, MINN. — V glavnem mestu Minnesote so dobili dne 4. novembra glasov: Coolidge 39,576; La Follette 33,225; Davis 8,329; Foster 238. La Follette je dobil štirikrat toliko glasov kakor Davis, kandidat demokratske stranke. Komunisti so bili v St. Paulu in Minneapolisu zelo aktivni. Priredili so mnogo shodov in širili svoje letake celo bolj kot farmarska-delavska stranka za LaFolletta. Pričakovali so v tem mestu najmanj par tisoč glasov. Dobili so jih nekaj nad dve sto.

Za Pursglove, W. Va.

V nedeljo 21. decembra bomo imeli na Pursglovu dve važni seji, namreč letno sejo socialističnega kluba št. 228, ki se bo vršila ob 2. popoldne, in sejo delničarjev Slov. doma, ki se bo vršila po klubovi seji. Sodrugi, pridimo vsaj enkrat v letu vsi skupaj in delajmo skupno za sprehod soc. organizacije.

Tudi seja delničarjev bo važna, ker ima sklepati, kaj se napravi z zemljiščem in o več drugih nujnih stvareh. — *John Vitez*, tajnik.

Slabši kot skebje v stankah, so špijoni in provokatorji v delavskih organizacijah. Toda špijonov in provokatorjev se je lahko ubraniti, če se vodi v organizaciji trezna politika, če v nji odločuje razum, ne pa strasti fanatizma, sentimentali in instinkti podiranja.

IZ UPRAVNIŠTVA.

Frank Novak iz Los Angelesa poroča, da ovirajo pristaši komunistične stranke naše gibanje kjerkoli morejo. Celó "Ameriški Družinski Koledar" jim je na potu. Dasi je takih frazarjev malo, so sposobni begati ljudi in ubijati v drugih voljo za delo. To je slab radikalizem.

"Ameriški Družinski Koledar" razpošiljamo. Ako ga še nimate, ga boste prejeli v nekaj dneh. Vsebina koledarja letnika 1925 je bila opisana v Proletarcu z dne 11. decembra.

Sodrug Anton Žagar nam piše iz Somerseta, Colo., med drugim: "Agitacija v tej mali naselbini je bila zelo uspešna. Dobil sem takoj ko sem se podal okoli rojakov šest naročnin in prodal sem nekaj knjig. Z delom v tem kraju še nisem končal. Pravim uspešna zato, ker obratujejo tukajšnji rovi le en dan v tednu in to že skoro skozi vse leto. Ker nisem imel imenika Proletarčevih naročnikov v Coloradi, nisem vedel, da-li imamo v Somersetu kaj naročnikov ali ne. Slučajno sem naletel na dva, zelo zavedna delavca in naklonjena našemu gibanju. Pripravljena sta agitatorju nuditi vso mogočo kooperacijo. Takih ljudi bi rad še mnogo srečal."

Sodrug Žagar se sedaj mudi na agitaciji v Pueblo. S svojim delom je pokazal, da je dober agitator pa tudi organizator. J. S. Z. je z njegovo pomočjo dobila dva nova kluba in v teku so akcije za ustanovitev klubov v več drugih naselbinah.

Sod. Jos. Presterl, tajnik soc. kluba v Collinwoodu, O., nam piše, da so člani reorganiziranega kluba pričeli z delom za utrditev socialistične misli v imenovani naselbini, kajti bil je že skrajni čas, ker so nazadnjaški elementi prihajali radi brezbriznosti naprednega delavstva povsod na površje. Klub v Collinwoodu rabi za izvrševanje svojih nalog več delavcev. Vsi ki se prištevate naprednim, pridružite se mu!

Andy Simčič, Homer City, Pa., je poslal tri naročnine; pričel je agitirati za list ne da bi ga mi vzdobujali s pišmi. Vpisali ga bomo med zastopnike in upamo, da se bo še večkrat oglasil na tak način. Imena ostalih zastopnikov in števila poslanih naročnin so bila objavljena zadnji teden. Druga bodo v prihodnji izdaji.

Ako premišlujete, kaj bi kupili za božična darila, vam svetujemo, da se spomnite na knjige. Ako je oseba taka da bi jo s knjigami razveselili in ji koristili, tedaj ji dajte kot božični dar knjige. Naročite jih iz Proletarčeve zaloge.

Vse kuharske knjige so nam že pred par meseci pošle. Prvo pošiljatev "Slovenske kuharice" smo prejeli pred par dni, druge kuharske knjige pa pričakujemo v kratkem. "Slovenska kuharica" obsega 668 strani in je vezana v platno. Knjiga je bogato ilustrirana. Ima tudi mnogo slik v barvah. "Slovenska kuharica" je izšla že v sedmem natisu — znamenje da je knjiga popularna in dobra. Cena \$5.

Prijatelj naročnik ali naročnica, ako ti je naročnina potekla, jo obnovi ne da bi bilo treba opomi-

na. Zaposleni smo z razpošiljanjem knjig in koledarjev, pa nam bi s točnim poravnanjem naročnine prihranili delo in stroške. Tekoča številka te izdaje Proletarca je 901. Ako je številka v oklepaju poleg vašega naslova manjša od 901, tedaj vam je naročnina potekla.

Iz nekega mesta, ki je lahko v kateremkoli kraju dežele, smo dobili pismo naročnika, ki se pritožuje nad špijoni. Špijoni imajo nalogo sporočati bosom, s čem se naši ljudje največ ukvarjajo ob prostih urah, kaj govore in čitajo, s kom so v politiki, kaj mislijo o unijah, o uradnikih kompanij itd. Te vrste špijoni so naj-nizkotnejši hlapci gospodarjev in tisočerm poštemim delavcem so povzročili mnogo nepravil in nekaterim tudi veliko gorja.

Ti špijoni med jugoslovanskim delavstvom so naročeni tudi na razne slovenske in hrvatske liste, da vidijo iz njih kaj kdo piše. Dotičnik nam priporoča, da bi od špijonov ne vzeli naročnine, ako se nam sporoči, kaj da so. Na ta način bi jim onemogočili vohati po listih z namenom, da izsledijo dopisnike katere bi denuncirali kompaniji.

Kdor je špijon, bo dobil liste, ako ne na svoje ime, pa na kak drug način. Razen tega je težko vedeti da-li je obdolženi resnično špijon ali ne. Med jugoslovanskim ljudstvom je malo plačanih špijonov, ker imajo kompanije dovolj takih, ki vrše ovaduški posel zastoj. Hlapci so, pa ližejo pete bosom, namesto da bi se organizirali s svojimi brati v svojo in njihovo korist. Hlapec preneha biti hlapec, kadar dobi malo ponosa v sebi in vsaj nekoliko razredne zavednosti.

IZOBRAŽEVALNA AKCIJA J. S. Z.

V fond "Izobraževalne akcije JSZ" so vplačala društva in socialistični klubi v mesecu novembru kot sledi:

Štev. društva.	Kraj.	Vsota.
156,	SNPJ, Muddy, Ill.	\$ 2.00
120,	SNPJ, Gallup, N. Mex.	2.45
214,	SNPJ, Mullan, Idaho	1.56
275,	SNPJ, Maynard, O.	1.00
209,	SNPJ, Nokomis, Ill.	2.00
47,	SNPJ, Springfield, Ill.	1.00
184,	SNPJ, Springfield, Ill.	1.00
106,	SNPJ, Imperial, Pa.	4.00
245,	SNPJ, Lawrence, Pa.	1.50
318,	SNPJ, Baggaley, Pa.	2.00
115,	SSPZ, Helper, Utah	1.00
5,	SNPJ, Cleveland, Ohio	6.00
362,	SNPJ, Carlinville, Ill.	2.00
86,	SNPJ, Chicago, Ill.	1.00
123,	SSPZ, Detroit, Mich.	1.00
121,	SNPJ, Detroit, Mich.	4.00
190,	SNPJ, St. Michael, Pa.	2.00
290,	SNPJ, Homer City, Pa.	3.00
382,	SNPJ, Acosta, Pa.	9.00

KLUBI J. S. Z.

69,	Herminie, Pa.	1.00
47,	Springfield, Ill.	1.00
1,	Chicago, Ill.	2.50
181,	Lloydell, Pa.	1.00
182,	Meadow Lands, Pa.	1.20

Skupaj \$54.21

TAJNISTVO J. S. Z.

RAČUN RAZPEČANIH ZNAMK J. S. Z.

ZA MESEC NOVEMBER 1924

DRŽAVA IN MESTO	Redne znamke	Dualne znamke	Prejemki	Gl. stanu stranke	Drž. in okr. org.	Konv. fond J. S. Z.
ILLINOIS:						
Carlinsville	12	3	\$ 4.65			\$ 2.60
Springfield	9	3	3.75			1.20
Waukegan	7	1	2.45			.90
Virden						1.20
Chicago No. 1	80		24.00			
Nokomis	4	2	1.90	\$15.12	\$12.10	.60
INDIANA:						
Clinton	4	7	3.65			1.10
Universal	17		5.10			1.70
Blanford	6	2	2.50	4.50	3.60	.80
KANSAS:						
Gross	2	4	2.00	.75	.60	.60
MICHIGAN:						
Detroit	30	10	12.50	5.00	4.00	2.00
MINNESOTA:						
Mem. at large	6		1.80	.75	.60	.60
MONTANA:						
Stockett	11		3.30	1.38	1.10	1.10
OHIO:						
Barberton	10		3.00			1.50
Cleveland	60	10	21.50			6.50
Collinwood						.70
Girard	30		9.00			3.00
Glencee	6	1	2.15	14.63	11.70	.70
PENNA.:						
Avella	6	8	4.60			1.40
Cliff Mine	20		6.00			2.00
Renton	3	3	1.95			.60
Moon Run	59		17.70			5.90
Hermine	12	5	6.35			1.70
Library	5	3	2.55			1.25
Homer City						2.40
West Newton	9	2	3.40			1.10
Sygan	44		13.20			4.40
Canonsburg	10	1	3.35			1.10
Lloydell	8	4	3.80			1.60
Meadow Lands	21	3	7.35			.15
Verona	12		3.60	29.75	23.80	3.50
WISCONSIN:						
Sheboygan						.70
Total	503	72	\$176.10	\$71.87	\$67.50	\$54.60
				Rednih	Dualnih	Izjemnih
Znamk na roki 1. nov. 1924	4			73	99	149
Prejeli iz gl. stana				500	250	...
Skupaj				573	349	149
Razpečanih tekem meseca				503	72	...
Na roki 30. nov. 1924				70	277	149

TAJNIŠTVO J. S. Z.

LaFollettov kampanjski fond.

Vsak kandidat in vsaka stranka mora po volitvah sporočiti oblastim, koliko je potrošila v volilni kampanji v prid tega ali onega kandidata. Republikanska stranka je sporočila, da je potrošila nekaj nad tri milijone dolarjev za izvolitev Coolidga. Toliko je šlo denarja skozi glavni kampanjski urad. V resnici je republikanska stranka potrošila trikrat toliko. Vsak posameznik in vsaka lokalna organizacija lahko vodi in financira kampanjo v svojem okrožju, in tako potrošene vsote niso označene v skupnem seznamu dohodkov in izdatkov.

LaFollettov kampanjski odbor je sporočil, da je potrošil v kampanji za svojega predsedniškega in podpredsedniškega kandidata \$221,977. Prispevki v LaFollettov kampanjski fond so znašali \$225,936.50.

Demokratska stranka je porabila v kampanji par milijonov dolarjev.

Ali se bodo odzvali?

Trije sovražni tabori.

F. Z.

V izdaji "Proletarca" od prošlega tedna je bilo naznanjeno, da je poseben odbor kluba št. 1 aranžiral zbor, na katerega je povabil nasprotnike socialističnega gibanja v Chicagi na javno razpravo. Nasprotniki socialističnega gibanja v slovenski čikaški javnosti so, prvič takozvani "svobodomiselnici" — najbolj neaktiven element med ameriškimi Slovenci. Ti nasprotniki se radi predstavljajo za "prijatelje delavstva" in nekaterim ni zoperno, če jih kdo naziva z imenom "socialisti." Ampak socialisti niso in to so pokazali že šestokrat. Konservativni niso nič manj kot klerikalci; socialistični pokret ne sovražijo nič manj kot klerikalci. Delavni niso v nobenem gibanju, ki bi bilo v korist napredku in ljudskim interesom. Klerikalci imajo svoje organizacije vseh vrst, ta element pa nima nikakih in se obeša le na svobodomiselnih podpornih organizacijah, v katerih ribari za svoje osebne koristi.

V politiki ta klika ne pozna nobene npravnosti, ker je miselno totalno korumpirana. Z vestjo kupčuje moralno in gmotno. Socialnega čuta nima. Značaj ji je nekaj povsem tujega in v bojih proti socialistom je neodkrita, zavratna in nepoštena. V medsebojnih osebnih sporih je enako zavratna.

Da se socialisti z njo pečajo je raditega, ker se ji je posrečilo med slabo poučenim delavstvom utrditi nazor, da je vsakdo napreden, akole "k maši ne hodi", in da je vsakdo "socialist", ki ni klerikalec. Kot taka skuša dobiti kontrolo nad podpornimi organizacijami (nekatoliškimi) — ne zato da bi jim skušala koristiti, ampak radi gole sebičnosti. Vse, kar je v podpornih organizacijah res naprednega, jim je na poti in po njihovem zatrdilu "škodljivo članstvu in jednoti".

Ta element je voda na mlin klerikalcem in jim igra direktno v roke, ker ubija duh dela za resnični napredek med tistim delavstvom, ki jih smatra za "svobodomislece" in "napol socialiste".

Klub št. 1 je pred leti že pozval to klika, ki je bila takrat kakor v prošlem poletju zbrana okrog "Glasa Svobode", na diskuzijo, toda se ni odzvala vabilu. Vzrok da se je klub št. 1 odločil sklicati sestanek kot je bil naznanjen v 900. številu Proletarca, so v prvi vrsti napadi in obdolžitve, ki jih je priobčeval "G. S." za časa volitev v glavni odbor SNPJ. Klub št. 1 ne bi aranžiral te diskuzije, oziroma debate, ako bi bil prizadet samo štab "Glasa Svobode". Toda za tistimi napadi je stala zakrinkana klika, ki nima poguma stopiti odprto na dan. Niti uredništvo omenjenega lista ni imelo poguma napadati v imenu lista, pa se je skrilo za hrbet starega Majerja, češ, on je tisti ki piše in mi nismo odgovorni.

Ali bodo imeli pogum sedaj, ko jim daje klub priliko, da odprto, pred slovenskim delavstvom v Chicagi ponove kar so trdili v listu in gotovim posameznikom?

Drugi element, boljše organiziran in veliko bolj odkrit, ki je odprt sovražnik socialističnega gibanja in napredka, je klerikalni. Sam na sebi nima pogojev da se utrdi v takozvanih naprednih organizacijah; pridobil pa bo na moči le tedaj, ako se prvo omenjeni kliki posreči prežeti večino članstva z brezbriznostjo v toliki meri, da bo klerikalizmu prodiranje olajšano.

To se je v par naselbinah že zgodilo — in krivda odpade na lažnjivo "svobodomiselnost".

Iz obvestila, ki ga je priobčil klubov odbor za aranžiranje shoda, bi se sklepalo, da so na to diskuzijo povabljeni tudi slovenski klerikalci v Chicagi. Dobro je ako pridejo. Ali jaz dvomim, da bi se odzvali v večjem številu. V diskuzijo pa ne bodo posegli. Klerikalni prvaki v obrekovanju niso nič poštenjši od zahrbtnih intrigantov v "naprednem" taboru. Socialistično gibanje slikajo tako kot njim najboljši služi. Maso smatrajo za čredo ignorantov, ki je pripravljena verjeti vse kar ji natvezijo. Ker so klerikalci organizirani, bi bilo po mojem mnenju najbolje, da jih tozadevni odsek našega kluba vpraša, če so pripravljene sodelovati pri aranžiranju skupnega shoda, na katerem bi debatirala eden njihov in eden naš zastopnik. Subjekt debate, ako bi nanjo klerikalci pristali, naj bi bil: "Ali je socialistični pokret slovenskega delavstva v tej deželi koristil slovenskemu ljudstvu v Ameriki, bodisi v gmotnem, moralnem in duševnem oziru?" Patri in vsi ostali klerikalni prvaki trdijo, da je storil slovenskemu delavstvu neizmerno škodo. Ako hočejo biti pošteni v boju, bodo skušali to dokazati v debati pred svojimi pristaši in pred protivniki.

Tretji element v boju proti socialističnemu pokretu med jugoslovanskim delavstvom je komunistični. Ta napada odprto. Med slovenskim delavstvom v Chicagi nima pristašev in radi tega na takih diskuzijah ne pride v poštev. Kjer jih ima, se pa bojev z njim ni mogoče izogniti. Niti se jih ne strašimo. Slovenskega komunističnega gibanja, ki bi kaj štelo, sploh ni, in kolikor ga je, ga vzdržujejo dolarji hrvatskih delavcev.

Obstalo bo, dokler ga bodo financirali dolarji hrvatske sekcije.

Moj nasvet klubovemu odseku je, da naj aranžira sestanek, ki je sklican za dne 9. januarja, samo za diskuzijo, oziroma debato z elementom, ki je opisan v prvem delu tega članka, ker za debato z vsemi nasprotniki en večer ne nudi dovolj časa. S predstavniki slovenskih klerikalcev v Chicagi naj aranžira debato s prej navedeno temo, s komunisti pa pridemo skupaj na debati v Milwaukeeju.

V PRIHODNJI IZDAJI

V prihodnji izdaji bo priobčen Ameringerjev članek "Ameriško delavsko gibanje", v katerem opisuje vzroke konservativnosti v A. F. L. Oscar Ameringer je urednik lista "Illinois Miner" in bivši urednik dnevnika "Milwaukee Leader". Svoje satire piše pod imenom Adam Coaldigger.

Priobčen bo članek o sklepih seje eksekutive soc. stranke, ki se je vršila v Washingtonu z ozirom na januarsko konvencijo KPPA.

"Kam in kako" je naslov članka, ki ga je spisal sodnik Jacob Panken, v katerem obravnava gibanje za "tretjo stranko" v luči prošle volilne kampanje in bodočnost socialistične stranke.

Povej tvojemu prijatelju, da je v njegovo lastno korist, ako postane čitatelj in naročnik Proletarca.

Oglašajte priredbe vaših klubov in društev tudi v Proletarcu. Ako jih oglašate v drugih listih, zakaj jih ne bi tudi v Proletarcu, ki je glasilo in last slovenskega delavstva, organiziranega v J. S. Z?

Prečitajte naš cenik knjig,

priobčen v tej izdaji. Velika izbira novih knjig, katere smo prejeli pred nekaj dnevi iz Slovenije.

**Največja zaloga
boljših književnih
del.**

PRIDITE
IZ
SEVERA

PRIDITE K NAM...

Ako hočete vložiti ali pa sigurno investirati vašo prihranke.

Izposoditi si denar pod ugodnimi pogoji na vaše hiše in posestva.

Poslati denar v Jugoslavijo ali v druge evropske države.

Kupiti si parobrodni listek za katerokoli prekomorsko črto.

Ako potrebujete nasveta v denarnih zadevah, naša pomoč vam je zagotovljen uspeh.

TORAJ, ZGLASITE SE
na banki priznani po vseh Združenih državah.

PRIDITE
IZ
ZAPADA

PRIDITE
IZ
VZHODA

Varna banka za vlaganje vaših prihrankov.

**KASPAR AMERICAN
STATE BANK**
varna in konservativna banka.

1900 BLUE ISLAND AVE.
vogal 19ste ceste
CHICAGO ILLINOIS

PRIDITE
IZ
JUGA

Lep stenski okrasek.

Trinerjevi stenski koledarji vam vselej prinesejo nekaj novega na vaš dom. Koledar za leto 1925 ima dve lepi sliki. Prva slika kaže izhajajoče solnce življenja, smehljajoče dete v naročju krasne matere ob lepem pomladanskem jutru, druga pa kaže zaton življenja, konec izbornega dne, ki ga predstavlja vesel star parček v česminovem vrtu. To vas spominja, da je Trinerjevo zdravilno grenko vino za mlade in stare, za ljudi vsake dobe. Kako zadovoljni so naši odjemalci, kaže pismo, ki ga je pisal Mr. Steve Letoch iz Russellvillia, Ark., 20. nov.: "Brez Trinerjevega zdravilnega grenkega vina nočem biti niti en sam dan." Je to zdravilo, ki nima para v slučajih slabega teka, slabe prebave in sličnih želodčnih neredov. Če hočete dobiti krasni stenski koledar, pošljite 10c za pokritje pošiljatve na Joseph Triner Company, 1333 S. Ashland Avenue, Chicago, Ill.

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje socialističnega kluba št. 27. se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 9:30 dopoldne in vsako četrto nedeljo ob 2:30 v klubovih prostorih v Slov. nar. domu. Dolžnost vsakega sodruga je, da redno prihaja k sejam. — Tiste, ki simpatizirajo s socialističnim gibanjem, pa še niso pri soc. stranki, vabimo, naj pristopijo v naš klub in tako pomagajo pri delu za osvoboditev proletariata.

SLOVENSKEMU DELAVSTVU V HERMINIE, PA.

Socialistični klub št. 69, JSZ., zboruje vsako drugo nedeljo v mesecu po seji društva SSPZ. (dopoldne). Zborujemo v društveni dvorani.—Rojaki, pristopajte v naše vrste! — Anton Zornik, Box 202, Herminie, Pa.

PEKARIJA

V

**SLOVENSKEM
NARODNEM DOMU**

priporoča rojakom za božične praznike v nabavo finega in okusnega peciva kot piškote, torte in najboljšega domačega kruha.

Vesele božične praznike in srečno novo leto vsem svojim odjemalcem in sodrugom želi

JOHN BRADAČ**6413 St. Clair Ave.**

CLEVELAND,

OHIO.

6% IN VARNO**6% IN VARNO**

Zlati bondi na prvo vknjižbo za
na imenitnem prostoru ležečo
lastnino, na prodaj pri nas

**MILLARD
STATE BANK**

3643-3645 WEST 26th STREET
At Millard Avenue
CHICAGO, ILL.

Oglejte si naše varnostne bančne shrambe,
največje na zapadni strani mesta.

BANČNE URE:

V ponedeljek in četrtek od 9. zjutraj do 8. zvečer;
v torek, sredo in petek od 9. zjutraj do 5. popoldne;
v soboto od 9. zjutraj do 3. popoldne.

FRANK MIVŠEK

924 McAlister Ave.

Phone 2726

Waukegan, Ill.

se priporoča rojakom
pri nabavi drv, preme-
ga, koksa in peska.

Edini slovenski pogrebnik**MARTIN BARETINCIC****324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.****VICTOR NAVINSHEK****331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.**

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot regalij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepib svilenih zastav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali američanskih, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav.
Za obilna naročila se toplo priporočam.

Ameriški Družinski Koledar

LETNIK
1925

je knjiga, ki bi jo moral čitati vsak delavec v tej deželi, zmožen slovenskega jezika.

Ako ste zmožni čitati angleško, naročite "Outline of History", ki jo je spisal slavni angleški pisatelj in zgodovinar H. G. Wells. Stane \$5. Naroča se pri "Proletarcu". V zalogi imamo tudi razne druge angleške knjige. Glej naš cenik slovenskih in angleških knjig. Največja slovenska knjigarna v Ameriki.

"ČAS", ..

je edina slovenska leposlovna revija v Ameriki. Čas prinaša lepe povesti, koristne gospodarske in gospodinjske nasvete, znanstvene zanimivosti, podučne, narodu potrebne razprave in mične slovenske pesmi.

Izhaja mesečno in stane samo \$3.00 na leto, pol leta \$1.50. Pošiljajte naslovite:

"ČAS"

1142 Dallas Rd., N. E.
Cleveland, Ohio.

Kadar potrebujete kaj iz
lekarne se oglasite pri

Cyrus W. Davisu
vodilnem lekarnarju v
CONEMAUGH, PENNA.

Zanesljivost in poštenost
sta naša gesla.

"OGENJ"

(Dnevnik desetnije)

spisal H. BARBUSSE

Najznamenitejša povest iz vojaškega življenja tekom zadnje vojne.
Cena: Vezana \$1.50; mehko vezana \$1.10. Naroča se pri "Proletarcu".

CENIK KJIG.

Nadaljevanje z 2. strani.

VITEZ IZ EDECE HIAE. (Aleksander Dumas star.), roman iz časov francoske revolucije, 504 strani, broširana 80c, vezana v platno	1.25	MLADA POTA, (Oton Zupančič), pesmi, trda vezba75	GAUDEAMUS, komedija v 4 dej.60
VZORI IN BOJI, črtice, vezana ..	1.50	MODERNA FRANCOŠKA LIRIKA, (Prevel Ant. Debeljak), vezana90	GOSPA Z MORJA, (Henrik Ibsen), igra v petih dejanjih, broširana ..	.60
ZABAVNA KNJIZNICA, zbirka povesti in črtic, broširana65	PESMI ŽIVLJENJA (Fran Albrecht), trda vezba ..	.50	KASIJKA, drama v 3 dejanjih ..	.75
ZADNJA PRAVDA, (J. S. Baar) roman, broširana ..	.75	POEZIJE, (Fran Levstik), vezana ..	.90	JULIJ CEZAR, (Wm. Shakespeare), vezana ..	.75
ZAJEDALCI (Ivan Molek), povest, 304 strani, vezana v platno ..	1.75	POHORSKE POTI, (Janke Glaser), broširana ..	.35	MACBETH, (Wm. Shakespeare), vezana ..	.75
ZA SREČO, povest, broširana ..	.45	SLUTNJE, (Ivan Albrecht), broširana ..	.45	NAVAĐEN SLOVEK, (Bran. Gj. Nušič), šala v treh dejanjih, broširana ..	.35
ZAPISKI TINE GRAMONTOVE, (VI. Levstik), vezana ..	1.00	STO LET SLOVENSKE LIRIKE, od Vodnika do moderne, (C. Golar), vezana ..	1.20	NOČ NA HMELJNIKU, (Dr. I. Lah). Igra v treh dejanjih, broširana ..	.35
ZGODBE IZ DOLINE SENT-FLOREJANSKE, (Ivan Cankar), vezana ..	1.50	STRUP IZ JUDEJE, (J. S. Mačhar), vezana ..	1.10	OTHELLO, (Wm. Shakespeare), vezana ..	.75
ZMOTI IN KONEC GOSPODIČNE PAVLE, (I. Zorec), broširana ..	.40	SLOVENSKA NARODNA LIRIKA, poezije, broširana ..	.65	ROMANTIČNE DUBE, (Ivan Cankar), drama v treh dejanjih, vezana ..	.85
ZVONARJEVA HČI, povest, broširana ..	.65	SOLNCE IN SENCE, (Ante Debeljak), broširana ..	.50	ROSSO'S UNIVERSAL ROBOTS, drama s predigro v 3 dejanjih ..	.50
ZENINI NASE KOPRNELE, (Rado Murlik), broširana ..	.30	SVOJEMU NARODU, Valentin Vodnik, broširana ..	.25	SEN KRESNE NOČI, (Wm. Shakespeare), vezana ..	.75
SLOVENSKI PISATELJI: FRAN LEVSTIK, zbrani spisi, vezana ..	1.25	SLEZKE PESMI, (Peter Bezruč), trda vezba ..	.50	UMETNIKOVA TRILOGIJA, (Alois Kraigher), tri enodejanske, broširana, 75c; vezana ..	1.00
FRAN ERJAVEC, zbrani spisi, vezana ..	2.00	TRBOVLJE, (Tone Seliškar), proletarske pesmi, broširana 50c; vezana ..	.75	ZNANSTVENE RAZPRAVE, POLITIČNI IN GOSPODARSKO SOCIALNI SPISI, UČNE IN DRUGE KNJIGE IN BROŠURE.	
JOS. JURČIČ, zbrani spisi, II. sv. vezan ..	1.50	TRISTIA EX SIBERIA, (Vojeslav Mole), vezana ..	1.25	ALI JE RELIGIJA PRENEHALA FUNKCIONIRATI? Debata ..	.20
III. sv. vezan ..	1.50	V ZARJE VIDOVE, (Oton Zupančič), pesnitve, broširana ..	.40	ANGLEŠKO-SLOVENSKI BESEDNJAK. (Dr. J. F. Kern) ..	5.00
IV. sv. vezan ..	1.25	IGRE			
V. sv. vezan ..	1.00	ANFISA, (Leonid Andrejev), broširana ..	.50		
VI. sv. vezan ..	1.00	BENEŠKI TRGOVEC, (Wm. Shakespeare), vezana ..	.75		
		CARLJEVA ZENITEV-TRIJJE ZENINI, (F. S. Tauchar), dve šalo-igri, enodejanske, broširana ..	.25		
		DNEVNIK, veseliga v 2 dejanjih ..	.30		